

Spiraea – een geslacht met potentie

Het sparen zit ons een beetje in het bloed. Waren het vroeger suikerzakjes en sigarenbandjes, later ook nog postzegels, uiteindelijk kwam het er jaren later van om planten te gaan sparen. En dan kies je, in ons geval, voor het geslacht *Spiraea*. In het begin kregen we daar wel vragen over, want waarom zoiets gewoons als de Spierstruik. Een 'gemeenteplant' noemde iemand hem laatdunkend.

De reden om *Spiraea* te gaan verzamelen was dat er vrijwel nergens aandacht aan dit geslacht werd besteed of serieus aan collectievorming werd gedaan. De enige in Europa die een collectie heeft is Pépinière Brochet-Lanvin, La Presle in Nanteuil-la-Fôret, vlak onder Reims. De kwekerij is gevestigd op zeer kalkrijke klei waar het voor *Spiraea* moeilijk is zich te handhaven en waardoor 's zomers alle blad geel verkleurt. Door mijn intensieve relatie met de Darthuizer Boomkwekerijen was *Spiraea* een geslacht dat voor de hand lag. In ons kruisingswerk zat er altijd wel een *Spiraea* tussen. Het sortiment is groot, maar er blijken nog steeds nieuwe introducties succesvol op de markt te komen. Rijd maar eens rond door Nederland en kijk hoe vaak je *Spiraea* ziet aangeplant. Gemeentelijk Nederland maakt graag en veel gebruik van de vele mogelijkheden binnen dit geslacht van sterke en probleemloze heesters. Bloemkleur, bladkleur, groeiformaat en bloeitijd maken dat er altijd wel een geschikte *Spiraea* voorhanden is als er over sortiment wordt nagedacht. Ik durf de stelling aan dat er van half februari

(*Spiraea thunbergii* 'Fujino Pink') tot oktober (*Spiraea japonica* 'Fastigiata') altijd een *Spiraea* bloeit!

In 1991 startte ik, samen met mijn vrouw Anneke en zoon Paul (die echter al weer snel afhaakte omdat hij het hovenierswerk leuker vond) een kleine kwekerij in de bossen van Bennekom. Van een boer verwierven we een stuk grond met de afspraak dat we daar zo lang we wilden konden blijven zitten, als we maar braaf de huur voldeden. Zo rond de eeuwwisseling ontstond het plan om een deel van de kwekerij om te vormen tot een plantentuin waar allerlei favoriete heesters en vaste planten een plek kregen. Toen ook kwam het idee op om een *Spiraea*-collectie op te zetten. De Veluwebodem is daar prima geschikt voor. Verrijkt met enkele vrachten goede houtcompost sloeg alles goed aan en groeide naar wens.

Het sortiment van Darthuizen was de start van de collectie. Naast het sortiment in productie bevonden zich in de randen van de kwekerij veel soorten en cultivars die het om welke

reden dan ook niet haalden of die werden gebruikt bij het kruisingswerk. Ook deze kregen, na te zijn vermeerderd via zomerstek, winterstek of afleggers, een plaatsje in de collectie. Doordat ik in die tijd regelmatig voor het researchwerk op pad was, was ik in de gelegenheid om overal in arboreta en botanische tuinen, maar ook bij kwekers of proefstations, te zoeken naar aanvullend en ontbrekend sortiment. Zo groeide de collectie naar ongeveer 130 soorten en cultivars. Voorwaar een leuke verzameling die het bekijken waard was!

Bij de opbouw van een collectie komt meer kijken dan alleen maar planten bij elkaar brengen. Er dient ook een administratie te worden gevoerd waarin alle gegevens over de plant worden vermeld. Literatuurstudie is nodig om een goed beeld te krijgen over de indeling, opbouw en het voorkomen in de wilde natuur. Er dient uitgebreide kennis te worden verkregen van het kruisingswerk waaruit de soorthybriden zijn ontstaan. In het geval van het geslacht *Spiraea* bestaat er helaas geen monografie die als leidraad zou kunnen dienen. Uiteraard zijn er di-

verse wetenschappelijke boeken waarin een groot aantal leden van het geslacht wordt beschreven. Onvolprezen is in dit geval altijd nog *Das Handbuch der Laubgehölze* van Gerd Krüssmann. Eveneens onmisbaar is *Trees & Shrubs, hardy in the British Isles* van W. J. Bean. Onovertroffen echter, maar ook essentieel wat betreft informatie over de kruisingsouders van veel soorten en hybriden, is een Duits boekje uit 1893: *Die strauchigen Spiräen der Deutschen Gärten* van H. Zabel, uitgegeven in Berlijn bij uitgeverij Paul Parey. Deze Zabel was in die tijd 'Königlicher Gartenmeister' in Hannoversch Münden. Hij beschrijft hierin welke soorten er gebruikt zijn om de nu zo bekende soorthybriden te verkrijgen. Aan de hand van deze informatie is het nu mogelijk om bij twijfel aan juiste determinatie te doen. Zabel beschrijft de kenmerken zeer nauwkeurig wat prettig is bij dit nauw luisterende werk.

Spiraea media 'Dart's Snowstorm': de grootste schermen
Foto: Wout Kromhout

Het geslacht *Spiraea* is onderverdeeld in drie secties:

Sectie 1: *Chamaedryon* met bloemen in schermen of trossen, bloeiend aan twijgen van vorig jaar;

Sectie 2: *Calospira* met bloemen in tuilen, bloeiend aan twijgen van dit jaar of vorig jaar;

Sectie 3: *Spiraria* met bloemen in pluimen, bloeiend aan twijgen van dit jaar.

Deze indeling is goed bruikbaar, maar geeft toch vaak nog onduidelijkheid met welke soort je van doen hebt. Goede waarneming en oog voor detail leveren vaak de beste indicaties voor de juiste determinatie. De groeiwijze is dan vaak al een goede aanwijzing. Sommige *Spiraea* houden van 'gebiedsuitbreiding'. Er zijn super woekeraars die jaarlijks rondom 1 m of meer uitbreiden. Andere worden vrij hoog en buigen dan vaak met hun lange twijgen door tot op de bodem en wortelen dan snel vast om zo aan gebiedsuitbreiding te doen. Gelukkig gedraagt het merendeel van de soorten en cultivars zich netjes en vormen

fraaie, ordelijke, dichte struiken met schuin uitstaande of sterk opgaande takken; deze dienen gestaag uit maar woekeren niet.

Zoals ik eerder opmerkte, bloeien *Spiraea* van vroeg in het voorjaar tot diep in de herfst. Over het algemeen bloeien ze rijk en opvallend met sterke kleuren en mooi blad. De bloemkleuren zitten tussen spierwit en dieppaars in met veel accenten in het roze en rood. Ook de bladkleuren variëren sterk en kunnen van zachtgroen, via donkergroen en blauwgroen ook paarsgroen, zacht- tot felgeel en roodachtig tot oranje gekleurd zijn. De bladkleur bij uitlopen is vaak korte tijd felrood of heldergeel. Veel *Spiraea* verkleuren in de herfst opvallend naar felgeel, dieporanje of brandweerrood voordat het blad er afvalt. Er zijn geen bladhoudende *Spiraea* bekend. *Spiraea* verdragen sterke snoei goed. Vandaar dat ze in het functioneel groen prima op hun plek zijn en in het regulier onderhoud, dat tegenwoordig bepaald niet zachtzinnig wordt uitgevoerd, toch perfect overleven. Vanwege groei en bloei zijn ze populair en gewild. Een groot voordeel van een zo compleet

Spiraea japonica 'Macrophylla': de mooiste herfstkleur
Foto: Wout Kromhout

mogelijke collectie is uiteraard dat alle mogelijkheden en onmogelijkheden bij elkaar getoond worden. Zo'n collectie laat vaak duidelijk zien dat er naast zeer populaire, veel gebruikte en alom bekende soorten, ook soorten bestaan die onbekend zijn gebleven of soms zelfs vergeten zijn. Door promotie en het benadrukken dat er meer is dan het alom bekende, is het mogelijk om de soortenrijkdom in het openbaar groen te vergroten en te verrijken. Dit is één van de redenen waarom ik deze collectie bijeen heb gebracht en nog steeds doorga met zoeken en vinden van aanvullingen op de collectie.

Nu nog even terug naar de collectie zoals ze in 2010 in Bennekom stond en wat er daarna gebeurde. De meeste planten waren inmiddels tot volwassen exemplaren uitgegroeid waardoor het geheel een fors volume besloeg. De landeigenaar kwam echter in financieel zwaar weer en moest daarom het huis en de daarnaast gelegen akker, die wij van hem huurden, verkopen. Na veel gedoe besloten we toch maar om te stoppen met onze activiteiten daar en gingen we op zoek naar een goede plek voor de *Spiraea*-collectie. Dat we die collectie wilden behouden stond voorop bij alle plannen die we bedachten.

In Nederland liepen we helaas stuk op mogelijkheden om de collectie een andere plek te geven. Inmiddels kwamen we regelmatig in Frankrijk bij Koos Slob en Ineke Vink in hun arboretum 'La Tuillière.'^{*} Daar vonden we de plek om de collectie veilig te stellen. In 2010 was de grondoppervlakte juist meer dan verdubbeld door de aankoop van grond van de buurman; er was dus plaats genoeg om de collectie mooi te presenteren. Op 23 maart 2011 vertrok een grote vrachtwagen vol *Spiraea* en veel andere materialen naar Frankrijk. Na een week hard werken met zes mensen stond de hele collectie weer in de grond (zware rode bergklei, in de plantgaten gemengd met houtcompost) samen met vele andere mooie, nog verplantbare dierbaren uit ons arboretum in Bennekom. Bij elkaar zijn ruim 450 zware en grote planten verhuisd en met succes op deze prachtige plek weer aan de groei gegaan. Nog geen 20 planten hebben het niet gehaald! Voor ons een grote opluchting dat alles op een geweldige manier tot een goed einde kwam en voor de NPC een mooie 'collectie op afstand' die voor iedereen toegankelijk is, al ligt zij niet naast de deur.

De *Spiraea*-collectie na twee jaar groeien in Frankrijk
Foto: Wout Kromhout

Enkele superlatieven:

De mooiste plant in bloei: *Spiraea japonica* 'Pruhoniciana'

De mooiste herfstkleur: *Spiraea japonica* 'Macrophylla'

De felste herfstkleur: *Spiraea fritschiana*

De grootste schermen: *Spiraea media* 'Dart's Snowstorm'

De hoogste: *Spiraea veitchii*

De laagste: *Spiraea decumbens*

De vroegst bloeiende: *Spiraea thunbergii* 'Fujino Pink'

De laatst bloeiende: *Spiraea japonica* 'Fastigiata'

De sterkst woekerende: *Spiraea douglasii* var. *menziesii*

De mooiste bij uitlopen: *Spiraea japonica* 'Goldflame'

□

* Het arboretum 'La Tuillière' omvat meer dan 1600 soorten en cultivars van hoofdzakelijk bomen en grotere struiken op de fraaie hellingen van het sterk golvende landschap van de Corrèze. Het adres luidt: Arboretum 'La Tuillière', 19310 Ayen, Frankrijk. Voor de plaatsbepaling: vanaf Rotterdam ongeveer 925 km naar het zuiden, departement Corrèze in de Limousin, midden West-Frankrijk, ongeveer 60 km boven de Dordogne.

De Nederlandse Planten Collectie '*Spiraea*' bevindt zich thans in Frankrijk, in het arboretum La Tuillière, Corrèze
Foto: Koos Slob

